

سرفصل درس «جامعه‌شناسی قشربندی اجتماعی»

۱. معرفی درس و منطق آن:

یکی از واقعیت‌های اجتماعی ریشه‌دار، مشهود و اجتناب‌ناپذیر هر جامعه، قشربندی و نابرابری اجتماعی است که از مهمترین مفاهیم و مسائل اجتماعی است. اهمیت آن نیز از آن جهت است که به عنوان یک متغیر مستقل روی متغیرهای اجتماعی تأثیر می‌گذارد و ریشه بسیاری از مسائل اجتماعی است و درعین حال به عنوان یک متغیر وابسته نیز عمل می‌کند؛ یعنی، خود معلول عوامل دیگری است. هدف از طراحی این درس، آشنایی دانشجویان دوره کارشناسی جامعه‌شناسی با یکی از اصلی‌ترین پدیده‌های اجتماعی یعنی نابرابری و قشربندی در جامعه است. دانشجویان با حضور در کلاس این درس، با مفهوم نابرابری اجتماعی و قشربندی آشنایی پیدا می‌کنند، با گونه‌های مختلف نابرابری و قشربندی آشنا می‌شوند، علت‌ها و عوامل مؤثر بر قشربندی و نابرابری را می‌شناسند، الگوهای مختلف تداوم قشربندی و عوامل مؤثر بر تداوم آن را یاد می‌گیرند و با شیوه‌های کاهش و نابرابری اجتماعی آشنا می‌شوند و در سطح رفتاری با مواجهه این پدیده در جامعه، توان شناسایی آن را پیدا کرده و برای کاهش آن تفکر و استدلال خواهند کرد.

نام درس به فارسی: جامعه‌شناسی قشربندی اجتماعی	مشخصات درس
نام درس به انگلیسی: Sociology of Social Stratification	نوع درس: نظری
پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجو قادر خواهد بود:	تعداد واحد: ۲
<ul style="list-style-type: none"> با یکی از اصلی‌ترین حوزه‌های جامعه‌شناسی به نام جامعه‌شناسی قشربندی اجتماعی آشنا شود. منشأ نابرابری در جامعه و عوامل اصلی ایجادکننده نابرابری و قشربندی را درک کند. تفاوت دیدگاه جامعه‌شناختی در مورد قشربندی و نابرابری را نسبت به سایر حوزه‌های معرفتی مانند دین، فلسفه، اقتصاد و... درک کرده و با بینشی جامعه‌شناختی به این پدیده بنگرد. عوامل پایدارکننده قشربندی‌های اجتماعی را درک کرده و در مورد آن استدلال کند. موانع کاهش نابرابری‌های اجتماعی را شناخته و در مورد راهکارهای کاهش آن استدلال کند. 	تعداد ساعت: ۴۸ شایستگی کلیدی: CK پیش‌نیاز: ندارد استاد متخصص برای تدریس: دکترای جامعه‌شناسی در تمام گرایش‌ها

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: منشأ و خاستگاه وجود قشربندی و نابرابری اجتماعی

- علت نابرابری از نظر سایر علوم غیر از جامعه‌شناسی (فلسفه، اقتصاد، سیاست و...)
- رویکرد جامعه‌شناختی به قشربندی اجتماعی و نابرابری چگونه
- تفاوت مفهوم قشربندی اجتماعی و نابرابری، و نقاط اشتراک و افتراق این دو مفهوم
- خاستگاه و منشأ نابرابری از نظر جامعه‌شناسی
- انواع قشربندی و نابرابری‌های اجتماعی (نابرابری اقتصادی، قومی/نژادی، جنسیتی و...)

تکالیف یادگیری:

- دانشجویان درباره علت نابرابری‌های اجتماعی از نظر سایر علوم غیر از جامعه‌شناسی (فلسفه، اقتصاد، سیاست و...) استدلال کنند.
- رویکرد جامعه‌شناختی به قشربندی اجتماعی و نابرابری اجتماعی را توضیح داده و درباره اهمیت جایگزینی قشربندی اجتماعی بجای نابرابری اجتماعی بگویند.
- خاستگاه و منشأ نابرابری اجتماعی از نظر جامعه‌شناسی را تشریح کنند.

تکالیف عملکردی:

- دانشجویان با مطالعه منابع معرفی شده، ضمن تشریح رویکرد جامعه‌شناختی به پدیده قشربندی و نابرابری اجتماعی، تفاوت‌های آن را با سایر رویکردها توضیح داده و دستاوردهای علم جامعه‌شناسی در پرداختن به این پدیده نسبت به سایر علوم را بیان کنند.
- دانشجویان در مورد انواع قشربندی‌های اجتماعی موجود در جامعه ایران، با هم بحث و گفتگو کنند.

فصل دوم: نقش تقسیم کار، تضاد اجتماعی، مالکیت خصوصی و منزلت اجتماعی در شکل‌گیری نابرابری اجتماعی

- نقش تقسیم کار در ایجاد نابرابری
- نقش تضاد اجتماعی در خلق نابرابری اجتماعی
- نقش مالکیت خصوصی در ایجاد نابرابری اجتماعی
- نقش منزلت/اعتبار اجتماعی در ایجاد نابرابری اجتماعی
- ارتباط متقابل بین چهار مؤلفه تقسیم کار، تضاد اجتماعی، مالکیت خصوصی و منزلت اجتماعی در ایجاد و پایداری نابرابری اجتماعی

تکالیف یادگیری:

- دانشجویان درباره نقش تقسیم کار ایجاد و پایداری نابرابری اجتماعی توضیح دهند.
- در مورد نقش تضاد اجتماعی و نقش آن در پایداری نابرابری اجتماعی استدلال کنند.
- اهمیت مالکیت خصوصی را در ایجاد و پایداری نابرابری اجتماعی توضیح دهند.
- در مورد منزلت اجتماعی و چگونگی تأثیر آن بر شکل‌گیری و پایداری قشربندی و نابرابری اجتماعی استدلال کنند.

تکالیف عملکردی:

- دانشجویان در کلاس به چهار گروه تقسیم شوند و هر گروه در مورد مصادیق چهار مؤلفه تقسیم کار، تضاد اجتماعی، مالکیت خصوصی و منزلت اجتماعی در ایجاد نابرابری برای همدیگر استدلال کنند و در پایان با کمک استاد ضمن جمع‌بندی فعالیت آن را با هم به اشتراک بگذارند.

فصل سوم: نظریه‌های تبیین‌کننده قشربندی و نابرابری اجتماعی

- دیدگاه جامعه‌شناسان کلاسیک در مورد نابرابری و قشربندی اجتماعی شامل کارل مارکس، ماکس وبر، امیل دورکیم
- دیدگاه جامعه‌شناسان معاصر در مورد نابرابری و قشربندی اجتماعی شامل رالف دارندورف، پیر بوردیو و...

تکالیف یادگیری:

- دانشجویان، ضمن یادگیری نظریه‌های جامعه‌شناسان کلاسیک در مورد قشربندی و نابرابری اجتماعی، در مورد آن استدلال کنند.
- درباره نظریه‌های جامعه‌شناسان جدید و معاصر در مورد نابرابری و قشربندی اجتماعی، و مهمترین گزاره‌های هر یک در این زمینه توضیح دهند.

تکالیف عملکردی:

- دانشجویان به عنوان کار کلاسی براساس منابع معرفی شده از سوی استاد، یک یادداشت کوتاه در مورد تفاوت دیدگاه‌های نظریه پردازان کلاسیک و معاصر در زمینه قشر بندی و نابرابری اجتماعی، تهیه کرده و ضمن ارائه در کلاس، با همدیگر در مورد آن بحث و گفتگو کنند.

فصل چهارم: مفهوم طبقه اجتماعی

- تعریف طبقه اجتماعی و ویژگی‌های آن
- طبقه اجتماعی از نظر صاحب نظران کلاسیک و معاصر
- تعریف طبقه پایین (کارگر)، طبقه متوسط و طبقه متوسط بالای جامعه، ویژگی‌های این طبقات و مصادیق شغلی هر یک
- طبقه اجتماعی و سبک زندگی
- طبقه اجتماعی و کنش اجتماعی و سیاسی

تکالیف یادگیری:

- دانشجویان درباره مفهوم طبقه اجتماعی و ویژگی‌های آن توضیح دهند.
- دیدگاه‌های کلاسیک و معاصر نظری در مورد طبقه اجتماعی را با هم مقایسه کنند.
- در مورد نقش طبقه اجتماعی در سبک زندگی استدلال کنند.
- تأثیر طبقه بر کنش‌های اجتماعی و سیاسی توضیح دهند.

تکالیف عملکردی:

- دانشجویان در یک بحث گروهی در مورد اهمیت طبقه با هم تبادل نظر کنند و نقش طبقه را در مناسبات روزمره، برخورداری از فرصت‌ها، استفاده از رانت و یا کجروی‌ها و آسیب‌های اجتماعی مورد بحث و گفتگو قرار دهند.

فصل پنجم: چرا نابرابری استمرار می‌یابد؟

- کوشش قدرتمندان
- نهادهای اجتماعی
- فرهنگ
- اجتماعی شدن
- روز و ابزارهای آن

تکالیف یادگیری:

- دانشجویان با عوامل پایداری کننده و استمرار بخش نابرابری آشنا شوند و در این زمینه استدلال کنند.
- در مورد کوشش قدرتمندان در جامعه برای ممانعت از از بین بردن نابرابری استدلال کنند.
- پیرامون نقش نهادهای اجتماعی، فرهنگی و اجتماعی شدن در استمرار و پایداری نابرابری اجتماعی توضیح دهند.
- در مورد نیروی زور و ابزارهای آن در پایداری نابرابری استدلال کنند.

تکالیف عملکردی:

- به عنوان یک بحث کلاسی در مورد نقش تعیین کننده عوامل پایدارسازی نابرابری با همدیگر بحث کنند و در مورد تجربه زیسته خود در این زمینه برای همدیگر استدلال کنند.

فصل ششم: دیدگاه اسلام در مورد قشربندی و نابرابری اجتماعی و راهکارهای کاهش آن

- دیدگاه اسلام به نابرابری و قشربندی در آیات قرآن و احادیث
- دیدگاه متفکران مسلمان در مورد قشربندی و نابرابری اجتماعی (فارابی، ابن خلدون و دیگران)
- دیدگاه متفکران ایرانی در مورد قشربندی و نابرابری اجتماعی (آیت الله علامه طباطبائی، آیت الله مطهری و...)
- عدالت و برقراری قسط به عنوان راهکار کاهش نابرابری اجتماعی

تکالیف یادگیری:

- دانشجویان درباره دیدگاه های اسلام در مورد نابرابری و قشربندی اجتماعی توضیح دهند.
- در مورد راهکارهای دین اسلام و متفکران مسلمان برای کاهش نابرابری اجتماعی استدلال کنند.
- جایگاه عدالت و قسط را در آموزه های دینی توضیح دهند.

تکالیف عملکردی:

- دانشجویان به عنوان فعالیت کلاسی دیدگاه یکی از متفکران مسلمان معاصر یا در گذشته را در مورد نابرابری و قشربندی اجتماعی و راهکارهای مقابله با آن، انتخاب کرده و در کلاس به شکل بحث و گفتگو برای دانشجویان دیگر ارائه کنند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- سخنرانی های مدرس در هر جلسه
- پرسش و پاسخ با دانشجویان در هر جلسه
- مطالعه، تعامل و بحث جمعی دانشجویان در هر جلسه
- ارزیابی دانشجویان از تکالیف انجام شده توسط دانشجویان دیگر از طریق پرسش و پاسخ مستقیم از دانشجو
- کنفرانس های دانشجویی در رابطه با برخی موضوعات درس
- بررسی و ارزیابی گزارش های تهیه شده کلاسی
- استفاده مدرس از مواد آموزشی مانند فیلم، اسلاید، عکس و... متناسب با موضوع جلسه
- تهیه پاورپوینت در برخی از جلسات کلاس

۴. منابع آموزشی

منبع اصلی:

- (۱) گیدنز، آنتونی (۱۳۸۹)، جامعه شناسی (فصل ۱۰)، ترجمه حسن چاووشیان، نشر نی.
- (۲) شارون، جوئل (۱۳۸۶)، ده پرسش از دیدگاه جامعه شناسی (فصل ۴)، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی؛
- (۳) علی بابایی، یحیی (۱۳۹۷)، قشربندی اجتماعی، تهران: نشر آینه نما.

۴) تامين، ملوين، جامعه‌شناسی قشربندی و نابرابری اجتماعی، ترجمه: عبدالحسين نيك گهر، تهران، انتشارات توتیا، ۱۳۹۴

منابع فرعی:

۱- داراندورف، رالف (۱۳۷۲). درباره منشأ نابرابری اجتماعی. ترجمه حسین قاضیان. مجله نامه فرهنگ، ۷، ۳۹-۴۷.

۲- رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۸۰). آنا تومی جامعه. تهران، نشر دانشگاه.

۳- کرمپتون، رزماری (۱۳۹۶). طبقه و قشربندی اجتماعی. ترجمه هوشنگ نایی، تهران: نشر نی.

۴- لهستانی‌زاده، عبدالعلی (۱۳۷۷). نابرابری و قشربندی اجتماعی. شیراز: انتشارات دانشگاه شیراز.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیش‌نیاز در این درس، قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ۷ نمره

- ۴ نمره حضور در کلاس و مشارکت فعال در بحث‌ها

- ۳ نمره به منظور بررسی میزان جدیت دانشجویان در مطالعه منابع و بازخورد میزان یادگیری (هر جلسه بصورت تصادفی از چند

نفر خواسته می‌شود که مطالب جلسه قبل را توضیح دهند و مهمترین نکات آن را بیان کنند)

ارزشیابی پایانی: ۱۳ نمره

- ۵ نمره انجام تکلیف درسی و ارائه آن بصورت گزارش‌های کلاسی

- ۸ نمره امتحان پایان‌ترم

Portfolio:

مجموعه کارهای فردی و گروهی اعم از گزارش‌های تحلیلی، یادداشت‌ها، تکلیف درسی و... که در پوشه کار دانشجوی ثبت و

بایگانی می‌شود.